

משנכנס אדר מרבין בתקווה

בין י"א באדר לפורים

בית יוצר
לבניין הרוח
חיל החינוך והנוער

כשנכתב מסמך "רוח צה"ל", בראשית שנות האלפיים, התפתח דיון על ערך 'אהבת המולדת'. "איך אפשר לצוות על אהבה?", היתה אחת הטענות שעלו כנגד שילובו במסמך המחייב. אפשר לדון בתשובה שניתנה בזמנו, אבל הסוף הרי ידוע ואחד מערכי היסוד מוגדר עד היום כ"אהבת המולדת ונאמנות למדינה". נזכרתי בכך בתחילת החודש, עם כל העניין של "מרבין בשמחה" בחודש אדר. ראש חודש אדר נפל השנה בשיא תקופת פרסום התחקירים, עם החזרת ארונותיהם של שירי, כפיר ואריאל ביבס ז"ל, ואחרים. ובכל זאת, מצווים לשמוח. אז האם אפשר לצוות על שמחה? על אהבה? על אופטימיות ותקווה? ספק. אבל אפשר וצריך להצביע עליהן ולחתור אליהן. אנחנו בעיצומה של מלחמה ארוכה, שעוד תלך ותתארך. המלחמה מצווה ומכוונה אותנו לצמצום, למיקוד לסוג של אבלות, כמעט. אבל שלא נתבלבל - השמחה, האופטימיות, התקווה - נחוצות כעת לחיזוק רוח הלחימה, רוח היחידה ורוח האומה, והן חלק חשוב מתפקידנו כמפקדים.

משה דיין טען פעם על אלתרמן שהוא עיצב בקרב דור תש"ח את "רוח הלחימה האופטימית". ביטוי מעניין, "רוח לחימה אופטימית". לכאורה כל רוח לחימה יש בה אופטימיות, ובכל זאת, נראה שדיין מדייק כאן משהו, משהו שאולי קשור באופיים של הלוחמים שבקרבם ולצידם גדל ועליהם כתב: "אלה אנשים שחיו בצל המוות, אבל נסוכה בהם עוצמת חיים אדירה... עוצמת חיים אשר עושה אותם ללוחמים". ועוצמת החיים ורוח הלחימה האופטימית היו שם כבר קודם, עוד לפני דיין ואלתרמן.

י"א באדר שצוין השבוע הוא יום תל חי, שלימים כונן גם כיום ההגנה. תל חי היא אולי שורש האתוס של כח המגן העברי. לא במקרה בחר הרמטכ"ל הנכנס לתלות בלשכתו תמונת ענק של הארי השואג, משקיף על העמק ומעבר לו. על ה"טוב למות" של טרומפלדור נכתב די והותר. הן על האמת והן על המיתוס. וגם על ה"אין דבר", שהוא אמר או לא אמר, ואולי גם על איזו קללה עסיסית שקדמה למשפט האלמותי שלו.

וגם על ה"טוב לחיות" נכתב לא מעט. רק שאני תמיד טעיתי לחשוב שזה מעין ביטוי של סוף שנות ה-90 תחילת ה-2000, חלק מהגל ה"אנטי-הירואי" שתקף אותנו אז. אלא שמסתבר שבן גוריון עלה על זה כבר בשנות החמישים. וכשהוא כותב על טרומפלדור הוא בוחר להדגיש כי "צמאון ואהבה לחיים הם שהביאו את הצעיר הגידם מפטריבארג לארץ הזאת. ואם הוא אמר "טוב למות בעד ארצנו", - והוא אמר את זה ברגע שאדם מביע את האמת העמוקה ביותר - לפני מותו - הרי הוא אמר זאת מתוך אהבת החיים, מפני שכדאי לחיות. [...] לא נהיה ראויים לחיים, וחיינו לא יהיו חיים, אם כל צעיר וצעירה בתוכנו לא ידעו גם הם, כשיבוא הצורך, למות בגבורה. ואנו נקראים להתכונן לא למות, אלא לחיות ולהילחם".

ואם במנהגי חודש אדר עסקינן, בשבת האחרונה קראנו את פסוקי ה"זכור". רבי שמשון רפאל הירש, מחשובי המנהיגים הרוחניים של המאה ה-19, מפרש את הציווי לזכור, ולא לשכוח, ולמחות את זכר העמלק. ומתוך המלחמה בעמלק, כך נראה לי, הוא מצווה עלינו להרבות בתקווה: "אל תשכח דבר זה כאשר יבוא יום ואתה עצמך תסבול מהגסות ומהאלימות של עמלק. שמור על קומתך הזקופה! שמור על האנושיות ועל ערכי הצדק שלמדת מפי אלוהיך. העתיד הוא להם, וסוף האנושיות והצדק לנצח את הגסות ואת האלימות, ואתה בעצמך נשלחת כדי לבשר ולקרב - על ידי עצם גורלך ודוגמתך - את הניצחון הזה ואת העתיד הזה. 'לא תשכח' - וכדי שלא תשכח, 'זכור'". שוב, אותה תקווה, ואותה "רוח לחימה אופטימית".

לפני כחודש צויינה אזכרת השנה לזכרו של רס"ן יצחק הופמן ז"ל. הוא נפל בעזה בשלהי ינואר 2024. ב-7 באוקטובר הוא נלחם בראש חייליו בבארי. באחד הרגעים הבלתי נתפסים שם, הוא ולוחמיו מפנים מביתו, תחת אש, את גיורא עוז - איש קיבוץ בארי, קצין שריון, בוגר ארבע מלחמות ישראל מששת הימים ועד לבנון הראשונה, ו...מי שהספיק גם לשבת בשבי המצרי בכיפור. הם מוציאים אותו מהבית, יריות מסביב, ויצחק מספר, במפגש עם קהילת בארי בים המלח, שבועות ספורים לאחר מכן, איך "כשהוצאנו אתכם מהבית, מה שהיה לך חשוב זה להשקות את השתילים, את כל הפרחים שהיו בחוץ, והסתכלנו ואמרנו רגע, יש פה מחבלים בחוץ, צריך לעצור אותנו, להעיף אותנו פנימה... והיה שם איזה רגע כזה, נכון? שאמרנו: טוב, שישקה את העציצים... וזה האופטימיות, אני לא צוחק, האופטימיות הזאת באמצע של כמה ימים שאתה נלחם שם בקיבוץ. לנו היא נתנה את האזימוט הנכון...". והנה רוח לחימה אופטימית. וחיים וצמיחה ותקווה. לא רק כמאפשר. לא כנחמה. כמצפן. כאזימוט. כמורי דרך.

זו מלחמה מורכבת. ואנחנו בעיצומה. דברים רבים על הפרק - תחקירים נוספים, נהלי קרב, היערכות להמשך, קרבות התקפה והגנה בגזרות שונות, ללא הרף. אבל בתוך השטף הגדול אנחנו מחויבים לזכור: המלחמה היא גם על העניין הזה ממש. על השאלה איזה צד יצליח לגייס ולהנחיל יותר תקווה, יותר אופטימיות, יותר חיוניות. אנחנו במאבק מול הצד השני שהוא מבחן של "נחישות, התמדה ורוח", ציין השבוע הרמטכ"ל הנכנס.

פורים בפתח. שנרבה בשמחה.

ולא פחות מזה, בתקווה. אולי אי אפשר לצוות על זה, אבל כמפקדים, אפשר וצריך להשפיע על זה.

פורים שמח.
סמואל.

תא"ל סמואל
קצין החינוך והנוער הראשי
בומנדיל